

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ В ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ

Гошуляк В.В.

Науковий керівник – доц. каф. «Обліку, аналізу та аудиту», канд. екон. наук

Волощук Л.О.

Чітка організація обліку розрахунків з покупцями і замовниками має велике значення, так як здійснює безпосередній вплив на швидкість обертання обігових коштів, а своєчасність надходження грошових коштів веде до зростання рівня платоспроможності та абсолютної ліквідності будь-якого господарюючого суб'єкта.

Керівництву підприємства необхідно мати достовірну інформацію про стан розрахунків з покупцями та замовниками. Необхідною передумовою достовірності інформації є ведення обліку розрахунків згідно законодавства, здійснення своєчасного контролю і аналізу стану взаєморозрахунків і заборгованості.

Для відображення більш кращої картини фінансового стану підприємства в бухгалтерській звітності підприємства створюють резерв сумнівних боргів (РСБ).

Резерв сумнівних боргів – рахунок бухгалтерського обліку резервів, що створюються на покриття поточної заборгованості покупців і замовників, яка, ймовірно, не буде погашена в майбутньому.

Рахунок обліку резервів сумнівних боргів - контрактивний рахунок. Сальдо цього рахунку показується по рядку 162 звітні баланси, внаслідок чого показник дебіторської заборгованості по рядку 160 приводиться у відповідність з реальним положенням справ на дату балансу. Сальдо рахунку 38 не може бути дебетовим, тобто сума використаних резервів сумнівних боргів не повинна перевищувати суму створеного резерву.

Резерв сумнівних боргів формується підприємством на дату балансу. Одночасно величина резерву збільшує витрати звітного періоду. За рахунок створеного резерву будуть списуватися безнадійні борги наступного року. Таким чином, метод списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву сумнівних боргів відрізняється від методу прямого списання (датою включення сум такої заборгованості до витрат). Очевидно, що при застосуванні першого методу витрати визнаються раніше, що відповідає принципу обачності, згідно з яким витрати не можна занижувати.

П(С)БО 10 передбачає три методи формування резерву сумнівних боргів [1]:

- 1) виходячи із платоспроможності окремих дебіторів;
- 2) на підставі класифікації дебіторської заборгованості;

3) виходячи з питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на умовах наступної плати.

Перший метод заснований на результатах аналітичного обліку дебіторської заборгованості по кожному дебітору. Якщо конкретний дебітор визнаний неплатоспроможним, то на суму його заборгованості слід збільшити резерв сумнівних боргів. Незважаючи на те що такий метод допустимий, при здійсненні підприємством досить великої кількості операцій краще використовувати другий метод формування резерву сумнівних боргів.

Другий метод є базовим і заснований на періодизації дебіторської заборгованості. Для того щоб скористатися цим методом, підприємству необхідно проаналізувати інформацію за декілька попередніх звітних періодів щодо виникнення безнадійної заборгованості. При цьому слід ураховувати те, коли кожна конкретна заборгованість стала безнадійною - до настання строків оплати за договором чи після того, як вона стала простроченою.

Метод оцінки величини резерву сумнівних боргів, виходячи з питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах подальшої оплати, є порівняно новим. Як це не дивно, але в самому П(С)БО немає норм, які прямо б регламентували застосування цього методу оцінки величини резерву сумнівних боргів. Тому про методологію такого методу можна судити тільки на підставі додатків до стандарту і загальних правил бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості.

Практика показує, що багато підприємств взагалі не створюють РСБ, тому можна з'ясувати при яких умовах треба створювати його, а при яких можна обійтися без РСБ.

Аналізуючи П(С)БО 10, можна дійти висновку, що створення РСБ необхідне за таких двох умов:

1. Товари (продукція, роботи, послуги) реалізуються на умовах подальшої оплати або на умовах товарного (комерційного) кредиту.

2. Дебіторська заборгованість повинна бути комерційною, тобто пов'язаною з реалізацією товарів (робіт, послуг). Такий висновок випливає зі змісту терміна "чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості", викладеного в П(С)БО 10. Зокрема, це - сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Водночас є ситуації коли можна не створювати резерв сумнівних боргів:

– за іншою (не комерційною) дебіторською заборгованістю. Такий висновок впливає з вимог п. 12 П(С)БО 10: поточна дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг, визнана безнадійною, списується з балансу з відображенням збитків у складі інших операційних витрат. Таким чином, ця заборгованість при настанні терміну безнадійності має бути списана в дебет субрахунку 944, минаючи рахунок 38 "Резерв сумнівної заборгованості";

– за заборгованістю тих покупців, яким підприємство продає товари (роботи, послуги) виключно на умовах передоплати, оскільки при цьому не виникає дебіторської заборгованості як такої;

– якщо за торговими дебіторами у звітному кварталі закривається дебетове сальдо розрахунків;

– на підприємствах роздрібно́ї торгівлі і підприємствах, що надають послуги, виконують роботи за готівковий розрахунок без відображення дебіторської заборгованості в обліку, - роздрібні магазини, підприємства громадського харчування, побутового обслуговування, пошта тощо.

Отже, кожне підприємство враховуючи специфіку діяльності, повинно визначити доцільно чи ні впроваджувати резерв сумнівних боргів та відповідно визначити у своїй обліковій політиці.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене Міністерством фінансів України від 08.10.99 р. № 237 (зі змінами та доповненнями) // Все про бухгалтерський облік – 2005. № 13 – с. 13 - 14;

Джерела Інтернет

2. Український бухгалтерський тижневик – Режим доступу: <http://www.dtk.com.ua/debet/ukr/2001/17/17pr3.html>

3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 09.02.2006. - № 26 – с. 210 – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>